

Józef Łach

"Posłannictwo proroka w cyklu
Elizeusza : studium
egzegetyczno-teologiczne 1 Krl 19,15 -
2 Krl 13,21", M. Jasiński, Poznań 2004

Resovia Sacra. Studia Teologiczno-Filozoficzne Diecezji Rzeszowskiej 12,
355-358

2005

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

M. Jasiński, *Posłannictwo proroka w cyklu Elizeusza. Studium egzegetyczno-teologiczne 1 Krl 19,15 - 2 Krl 13,21*, (Studia i materiały, t. 73), Poznań 2004, s. 1-207.

Monografia ks. dr Mirosława Jasinskiego wpisuje się w studia biblijne dotyczące postaci proroka i męża Bożego Elizeusza w 1 Krl 19,15 - 2 Krl 13,21, które w Polsce zapoczątkował autor recenzji pracą habilitacyjną: „Bóg-Zbawca w biblijnych opowiadaniach o Elizeuszu”¹. Mimo, że od wydania tej pracy habilitacyjnej minęło 17 lat to stanowi ona dla Autora nowego studium o Elizeuszu osiągnięcie „imponujące i to nie tylko na gruncie polskim” (s. 8). Autor nowego studium o Elizeuszu wymienia pracę ks. Józefa Łacha na równi z opracowaniem, wydanym w tym samym roku 1987, H. J. Stippa, *Elischa-Propheten-Gottesmaenner. Die Kompositionsgeschichte des Elischazyklus und verwandter Texte, rekonstruiert auf Basis von Text - und Literaturkritik zu 1 Koen 20.22 und 2 Koen 2-7*².

W polskiej biblistyce, w międzyczasie tj. w r. 1989 r., opublikował Henryk Skoczylas swoją pracę doktorską, opracowaną w Rzymie nt. *Il modello dell' uomo di Dio nel Ciclo narrativo di Elia ed Eliseo (1 Re 16,20 - 2 Re 13,25)*³.

Nowość pracy doktorskiej, a zarazem całego studium o Elizeuszu, jak pisze jej autor ks. M. Jasinski, polega na posłużeniu się „metodą retoryczną, ściślej – metodą analizy strukturalnej” w przedstawieniu „Posłannictwa proroka w cyklu Elizeusza” (wstęp s. 11).

W rozdziale I pt. „Kompozycja cyklu” Autor nowego studium o Elizeuszu zajął się najpierw „literackim tworzywem cyklu”, definiując go za

¹ Studium krytyczno-egzegetyczno-teologiczne, Szczecin-Warszawa 1987, s. 241.

² Otilien 1987. Na str. 10, w przyp. 15 wspomina Autor nowego studium o Elizeuszu jeszcze art. T. Hergesela, *Eliasz i Elizeusz, mężowie w służbie Jahwizmu*, STV 20 (1982) nr 2, s. 25-45.

³ Roma 1989.

J. Trzynadlowski⁴ jako „system rygorów wyznaczających kompozycję utworów występujących wyraźnie jako zespół, jako całość złożoną z organizmów podporządkowanych. (...) Każdy z utworów wchodzących w skład cyklu zachowuje zazwyczaj daleko posuniętą autonomię strukturalną i może być odbierany jako całość” (s. 13-17), a następnie zajmuje się „strukturą cyklu”. Składa się on z ośmiu zbiorów, mających podobną strukturę oktystychiczną, którą można ująć, podobnie do prologu tj. 1 Krl 19,15a-18c, w schemat: ABC//A` B` C`//D D` (s. 18-42). Punktem grawitacji są w tym schemacie części oznaczone jak D D` (zob. s. 182 n).

W następnych trzech rozdziałach (II-IV) pracy Autor, chcąc pogłębić synchroniczne ujęcie w I rozdz. opracował w/w narracje o Elizeuszu metodą historyczną-krytyczną. I jak zaznaczył to wyraźnie we wstępie do swego studium: „Z uwagi na szczegółową analizę literacką i krytykę tekstu opracowaną już głównie przez H.J. Stippa i J. Łacha, aspekty te w badaniach diachronicznych rozdziałów II-IV zostaną przez nas pominięte” (s. 12).

W rozdziale II pt. „Powołanie prorockie” zajął się Autor studium dwukierunkową relacją: najpierw pomiędzy Bogiem - „Jahwe a prorokiem” (A/: s. 43-56), a następnie stosunkiem „proroka do Jahwe” (B/: s. 57-66) na tle szczegółowego omówienia i charakterystyki „słowa Bożego” (d/e/bar Jhwh) jako słowa „powołującego” (A/: s. 67-69), „uzdrawiającego” (B/: s. 70-75), „ożywiającego” (C/: 76-80), „objawiającego i zapowiadającego” (D/: s. 81-88) oraz „karzącego” (D/: s. 89-103).

W III rozdziale przedstawiono główny cel i etapy misji prorockiej według trzech charakterystycznych sformułowań występujących w „cyklu”, „aby widzieli” (s. 105-110), „aby wierzyli” (s. 111-121) i „aby działali” (s. 122-138).

W IV rozdziale ukazano dwie główne płaszczyzny aktywności proroka, a mianowicie „działalność społeczno-religijną” (s. 140-161) i „zaangażowanie teopolityczne” (s. 162-182).

Nadto w rozdziałach II-IV zwrócono uwagę na to także, co „odróżnia proroka przedstawionego w cyklu Elizeusza od proroka w klasycznym ujęciu” (por. s. 12 n).

Należą do nich najpierw fakt „namaszczenia Elizeusza” (1 Krl 19,16)⁵. Zamiast wzmianki o rycie „namaszczenia” olejem, jak to miało miejsce

⁴ Kompozycja cyklu literackiego, *Prace literackie* 9 (1967), s. 193-199, zob. B. Kaniewska, *Między cyklem a powieścią*, w: *Cykl literacki w Polsce*, red. K. Jakowska, B. Olech, Białystok 2001, s. 23.

⁵ Jedyne tekst w Biblii, w którym jest mowa o namaszczeniu proroków; zob. art. autora recenzji: J. Łach, *Elizeusz jako sługa Eliasza i prorok Jahwe*, RBL, (1987) nr 4, s. 273-280.

przy powoływaniu królów autor biblijny mówi w 2 Krl 2,10-12.15 o udzieleniu Elizeuszowi darów „widzenia i ducha prorockiego” (s. 185).

Nadto Elizeusz został przedstawiony w cyklu „jako ktoś bardzo bliski Bogu i dobrze Mu znany (1 Krl 19,16b), (s. 185).

„Zasadniczym celem prorockiego posłannictwa przedstawionego w cyklu Elizeusza jest wzmożenie aktywności ludu .Osiągnięcie tego celu dokonuje się poprzez ukazywanie prawdziwej rzeczywistości i wzbudzanie wiary u ludzi, pośród których prorok się znajduje” (s. 187).

„Geniusz Elizeusza i jego wyjątkowość polegały właśnie na tym ,ze potrafił całą swoją osobowość ,całe życie i działanie podporządkować Jhwh.” (s. 192).

Te ważniejsze stwierdzenia wyjęte z „Zakończenia pracy” (s. 183-192) ks. Jasńskiego prowadzą do wniosku, iż zastosowana przez niego metoda strukturalno-narracyjna w I rozdziale, wsparta badaniem historyczno-krytycznym w rozdziałach II-IV tekstów o Elizeuszu w 1-2 Krl pozwoliła mu „odświetlić sylwetkę proroka i jego posłannictwo” (s. 183).

Stawiając pytanie, o ile ta praca posunęła badania biblijne naprzód w stosunku do innych prac, zwłaszcza mojej pracy habilitacyjnej „Bóg Zbawca w biblijnych opowiadaniach o Elizeuszu” należy stwierdzić, że dochodzi do nich „jakby okrężną drogą”. Np. w swoim studium stwierdziłem wyraźnie, że „kerygmat naczelny dotyczy w tych opowiadaniach idei centralnej, która występuje prawie we wszystkich religiach, a także należy do takich w Biblii – a stanowi ją idea Boga-Zbawcy” (s. 231).

Podobnie czyni ks. M. Jasinski: Misja Elizeusza miała „przede wszystkim prowadzić do przekonania ludzi, że Jhwh jest najważniejszym, jedynym Bogiem. Bogiem, który nie tylko istnieje, ale także pomaga człowiekowi w potrzebie, ratuje zdrowie, a nawet życie, czuwa i sam wie najlepiej, kiedy przemówić lub wkroczyć w dzieje świata... (s. 192).

Oczywiście, że metody strukturalno-narracyjne obok diachronicznych pomagają dodatkowo wzmocnić stwierdzenia np. w 1 Krl 20 i 21, które „jako pierwszy” (s. 8) włączyłem do cyklu Elizeusza, chociaż nie występowało w tych narracjach wyraźnie imię: „Elizeusz”, tylko „prorok”. Przy pomocy metod strukturalno-narracyjnych, jakie zastosował ks. M. Jasinski, można zauważyć w tych tekstach taki sam schemat strukturalno-narracyjny (ABC//A`B`C`//DD`), jak w pozostałych perykopach tego cyklu. Wzmacnia to zatem dodatkowo moje stwierdzenie z pracy habilitacyjnej, iż rozdziały 1 Krl 20 i 21 należą do tego samego cyklu narracji o Elizeuszu.

Można powiedzieć krótko, iż zastosowana metoda strukturalno-narracyjna w I rozdziale pracy, jak i synchroniczne ujęcie tekstów wchodzących

w skład cyklu Elizeusza na tle ujęcia misji „proroka” w innych tekstach klasycznych Biblii w rozdziałach II-IV, wsparta także badaniem historyczno-krytycznym i poprzednich prac według głównie metody diachronicznej, pozwoliło Autorowi studium ukazać szersze spectrum zagadnień związanych z „sylwetką proroka i jego posłannictwem (...). Prorok to ktoś wybrany, przygotowany do swej misji, namaszczonego i ściśle związanego z Jhwh. I tylko z Jhwh! Jeśli czyni cuda, namaszcza królów, doradza wojskowym i starszyźnie, ocenia ludzkie czyny, wskrzesza z martwych, to tylko z woli Jhwh i z Jego pomocą. Sam niewiele znaczy i doskonale zdaje sobie z tego sprawę. Wie również, jakie ważne posłannictwo i do czego ma ono prowadzić. Musi nie tylko przekonać ludzi, że Jhwh istnieje, bo to nie spowoduje jeszcze, że wkroczą na drogę dobra i sprawiedliwości. Dlatego do jego misji należy również krzewienie wiary w Boga, a przede wszystkim wiary Bogu (wiary ufnej – ufności/moje!), bowiem dopiero ona obudzi w nich bezwzględne posłuszeństwo wobec Jhwh i poddanie Jego woli” (s. 192).

Jak widać z tego krótkiego omówienia nowe studium o Elizeuszu ks. M. Jasinskiego, stojące na wysokim poziomie merytorycznym, jak i pisane przystępnym językiem znajdzie rzesze chętnych czytelników, zarówno spośród fachowców, jak i zwykłych ludzi, których interesują biblijne idee i wzorce osobowe, będące u podstaw kultury europejskiej i światowej.

Ks. dr hab. Józef Łach